

JI KIE' TÝ I 〉 BE' KIE' DSA I XEN JUÝ GOIÃ'

CHINANTECO
DEL SURESTE
MEDIO

GOBIERNO DE LA
CIUDAD DE MÉXICO

SEPI

Traducción

Rocío Ojeda Arancen

Agradecimiento

Escritores en Lenguas Indígenas A.C. (ELIAC)

JI KIE' TÝ I ǁ BE' KIE' DSA I XEN JUÝ GOIÃ'

**CHINANTECO
DEL SURESTE
MEDIO**

SEPI

Secretaría de Pueblos y Barrios Originarios
y Comunidades Indígenas Residentes

Claudia Sheinbaum Pardo

Jefa de Gobierno

Rosa Icela Rodríguez

Secretaría de Gobierno

Larisa Ortiz Quintero

Secretaría de Pueblos y Barrios Originarios
y Comunidades Indígenas Residentes

Almudena Ocejo Rojo

Secretaría de Inclusión y Bienestar Social

2019

Secretaría de Pueblos y Barrios Originarios
y Comunidades Indígenas Residentes

<https://www.sepi.cdmx.gob.mx>

TÖ KÖ	8
TÜ TÖ	8
'NÝE TÖ	13
KIӨ TÖ	15
'ÑIÄ TÖ	17
JÑIØØ TÖ	27
GUIÄÄ TÖ	28
J <u>ÑIÄ</u> TÖ	28
JE TÖ ELÄRLE RLI KÍ TÝ I'	29

In quexquichcauh maniz cemanahuac, aic tlamiz, aic
polihuiz, in itenyo, in itauhca Mexihco Tenochtitlan

Elã ûe' ti' mgüí, ajiãrdxã, ajiãrguã' ekꞮi
dsa jmí'nyé' gaa juý Goiãjãã"
Tenoch, 1325.

Ji kie' tý i' be' kie' dsa i xen juý goiã' kaļajnã je xin Diario Oficial kie' Federaci3n e kielã' Gaceta Oficial kie' juý Goiã', jmý Domingo 'ñiã si' febrero jini tú míi dsi guiã guiã. Ka dchãa je jñiã t3: elã lýe tãnã tý i' be, ji je t3 fi kie dsa e na' mgüii, lãjý ta e dsalkuãã ñi juý goiã' je dsali ki jú kie' dsa juý, je nã' bíi kie' dsa juý, je dsalí ta dxo ñi' juý, lã rle jmóo ta dsa juý kia' dxijuý be' kien, ta e dsalilín elã lýe fã' tý i' be'.

TÖ KÖ:

Rlýe je t3 e kie tý i' be' fã' lajý e jo'rli, 'nããrfã' jmírle tã nãã lãjý e jo'rli lã kã fi je ta' lã kö äãta kie dxijuý kien dsa juý goiã'.

Kielã' lãrle xuin e fã' tý i' be kie' ñi' juý, je dsali e l3 dsa i na' ñi' juý ekiela' k3 i' kie' dsa juý e lãrle rjmã dxijuý kien ta', je xã ñi3 i' e dsataa dsa, jer dxãã bíi kie' dsajuý.

Je li l' lãjý juo' dsa ekielã' lajý tý i' kie' ta' dsa i ga kiguin ekta' ñi' juý, elãrle tãnã jú kie' dsa i xen' lãk3 ñi3 dxã' kie juý goiã'. Nghý'e kuli kii i' kie' dsa i ta' i ain elãrlih kö juý je jo' rkuã' ta i kie si' dsa. Kuý fi kie' dsa e na' mgüii e lãrle tãnã i' kie' dsa ñi' juý, kielã' fi jerli kö ta e dxo larle fã' tý i' kie' kia' je jmó xidsi ta dsa.

TÜ TÖ:

Fã' e Ji je t3 fi kie dsa e nã' mgüii, rle tü nãã jú.

Jú e xe'n fã' lãrle tãnã je ngín ta' jú kia' jedsalí kii fi kie' dsa e na' mgüii, erfãra j3 e ta' dsa k3o fi ela fã' tý i' be kie' dsa i na' guo' goiã', jer lýin k3jü kia' la ga' mgüii elã fã' tý i' be' kie' lã kö juý.

Elãr li kii jú engín ta' elãrle t33 fi kie' dsa e na' mgüii rkta' e 'nã' lixen jain dsa i dsajãin kia' kö i' e ree íi kia' ekie' ñi' juý, je jna' fi kie' dsa e na' mgüii kielã' tý i' kie' dso3 kia' mýh, je ree íi dsa, je dsa-in lajui' dsa, je dsa jii' gaa xiü mýh, xiü dso3 kia ta dsia xi', elãrle nã' tý i'

kie' dsa mgüíí.

Elārli juo' erli ta kia' ta' fí kie' dsa e na' mgüíí lixā kö ääta jer kurle'en xuin jú kie lajý kie fí e xā kie' dsa e na' mgüíí, elārli juo' erjmóó ta' kö jú e lārle ertor'o jú kie kö je na' dsa i ree íí, je jiā jmä' si' ú'. Ääta la rjmā kö Ji je tö° lajý fí kie' dsa e na' mgüíí, je lø jmirle rli kia' läjý jú 'mý'i, lajý tý i' kie' ñi' juý, kielā' jmirle rli ta kia' kú kie' ñi' juý elā fá' fí kie' dsa e na' mgüíí, kia' je dsli kii júú kie dsa juý kielā kia' ñødxā kie'.

Je dsatý tü nää jú kie fí exa kie' dsa fá' lä la:

- a) Xa fí kie' dsa erguā lalye e lýin 'ñie ekie lä' e li juin mgüíí kie' läkä je jaen.
- b) Fí kie' er ää guo ngú kie', kia' ûjmā i' kie', elārguā je i xen ir ko ir dsóó kie'.
- c) Fí kie' er gta elā kuö kia' i' kie' kielā' rle xā kadsá kie erlā <ñie, ki läjuí dsa xa fí kie' e xa kö jú, exā kö kuö ekielā' fí kie' e lä lye jaín kö ñi' juý.
- d) Jnä je áá û' dsa lä kökie' e na' kia' û' je dsaku dsale'n kö juý.
- e) Fí kie' erlýin mýh erlýn dso° ekielā' erguae'n mgüíí kie' elārli juo' erno rguā lä lye 'nä 'ñie ekie lä' er'na' û', erguāta' kö lajö ladxo.
- f) Fí kie' erjmó i' xi 'näa elixen jö.
- g) Fí kie' er tor 'mä' jú elārlýe li ää júú kie' lä jý fí kie' dsa e na' mgüíí ekiela' kö la jý i' kie dsa e ta jmi na'.
- h) Fí kie' eli xa kadsá kie' marte'n kö dsó, ekielā' e li xen irlää kie' e martýin kö äta kie' läjý júú 'mýi'n.

- i) Fí kie' e xa kadsá kie ta jmí xi'in, ekielä' tajmílye i' dsatá kia' fii.
- j) Fí kie' e iä' xen dxijuý i jmã ta dxo ñi' juý kie', ekielä' xa fí kie' eli'in xun jy e kuý 'ñie dxijuý i.
- k) Fí kie erñi' kia' û' er'no' elãrlye e rmiki la jy e xa kie'.
- l) Fí kie e xa kadsá kie' erlø r'le' la kä je 'nä.
- m) Fí kie' e jo' rdsó dsì taena júú 'näa, ekielä' jo' r'no' jo' rkø, jo' rto'r'mã' ta jia'nãä.
- n) Fí kie' ejiã jo' tajmi lijnã lä jy jü^u kielä' lä jy e xa kie', lä kä je jäin kö'.
- o) Fí kie' erguã kó je na' dsa e'na e kuen, dsa i na' juý goiã' xa fí kie' e r-i' dxijuý i lýin míi, ekielä' kö' jo' er'no' eli-n ta kia' ñi> juý kielã> kia> dxijuý.
- p) Fí kie' er-e juo', eli týin ky jï, dxijuý kuý júú er juo' lä lýe elýin 'ñie dsa, la lýe tý i' kie'. Rli e ín ree dsa läjý xuín e xa. Dsa i xa kie' ty i' kie dsa jãä jmýn i na' juý goiã' li ín juo' je dsal-ee juo'^o. Tã' dsa mýdx^æ li éé juo' be' kielä' läjýin dsa i áá xi' i ta' juo' îä' rjmó jmirjmó erlí juo' kie' jö.

Jnà júú e xa juo'^o dsa i káà ekie là' rle kö ekie ñi> juý. Tã dsa i káà li xã fí kie' er-iã juo' kia' juo'^o ekielä' juo' juñí'. Lã ku ta xiü i exa mäjí kie' li-ín ba juo' kie dxijuý kö.

- q) Fí kie' er'no' läjý i' be' kie läjy súin e xa ñi> mgüíi ekielã> läjý i> ekie' súin lä jy egaxa jmýn erne.
- r) Fí kie' e rto'r'mã' lä jy tý i' kia' ñi' juý kie', kielä' ûjmýý kie' kia' e lä lýe tý i' kie'.

- s) Fí kie' e r-i je kóó ta je jmó vύ týi kiø dsa elärle ejiä li dso'li úyý.
- t) Fí kie' er guä kö edxø, je dsal-yý ta kie' elärli juo' er-iûûrdxen dsa i na' taa.
- u) Fí kie' er ää lä kä je na ekielä e lixä lajý e 'na' kie elärli juo' er guä lä κta' mgüíí kie'.
- v) Fí kie' er-è' dxø suin jmýn, läjý móh ejiär jmä sâên kie', lajý suin kie e îä' è' dsa.
- w) Fí kie' e jaên ejiä dso' úyý, kia' lä fá' týi oo. A i xen i jiä r-i'i dsa jmä oo kie' je dxi kiäh.

Li xä ujmyý kia' júú kie' míi dsa dso' er jï' oo lärle fã> míi.

Rli juo' kie' dsa i 'näã er ko' märoo erle oo, larle fá lø Ji kie' tý i' be' kie' dsa i na' guo' goiã.

- x) Fí kie' er gua kö 'ñiø dxo kia' lä jýin i kien.
- y) Fí kie' e lixä jmý jýin e tä> je juý er ko> lä kä xiñø' kie' lärle kö e îa' xä kie' dsa mgüíí.
- z) Fí kie' er i kö je dsalýý ta, kö je dsalýý tý i' kie dsa, elärle e erjmä ki lä jý suin fí kie' dsa e na' mgüíí.
- aa) Fí kie' e lixä kö ta e jmä, ekielä erkuý ta ú' elärli juo' e lixä kú je na'.
- ab) Fí kie' er'ni rjmä la jý e dsalxä kie' larle lyn 'ñie. Li ä lä jý fí e xä kie dsa i jmo ta je nú, ekielä' ta i xä 'uý kie', elär i' ta lajý tý i' kie' la jý ta edsalýý.

- ac) Fí kie' erli ki læ jý fí kie' erlà' ñie' lăkă je po je ti, ejiã li læ in li 'le' n, ejiã rsi' rjmăta.
- ad) Fí kie' e jaen kö je rlýin kö jú dsa enă' kö e ree í.
- ae) Fí kie' erguã k je dsali læ lýe i' kie' míi dsa, je dsalýý i'kie' xiü mýh, xiu dso° kia ta xi', je dsal-áá fí exă kie xiü mýh, xiu dso° kia ta xi'.
- af) Fí kie, e xă kö i'elă lýe e lýin elă lýe e ki' eli xă kie', eli kuăă mgüi kie' er 'e juo' e li xă ta kie' er guă kö e dxo.
- ag) Fí kie er jýý tíi oo kie' mali jáà, ekie là eli ín ka juý ku e kuý dxi juýý.
- ah) Fí eli jýe dsa i dso' dsa i a jia ngý, dsa i ko i guýý.
- ai) Fí e xa kie' ta dsa i rguá'en mgüi kie' je xen mý dso° ekielă' dso° i rlýin mýh, e rguă kö e dxo je i xen læ 'le' kie ta.
- aj) E li äã fí kie dsa i ta i aen, e jia r kórji' e rguă kö je dxo.
- ak) Fí kie dsa i da te'n dsóó e li xă kö judsó e jiali xă 'mojuín kie.
- al) E li äã lajý ûguo ûioo kie xiü mýh xiü dso° ta xi' i na' kă dxiff e i xen fí ñi'.
- am) Er in kö jee ú' ta dsa i ta ño' ñi kielă' e jiã rkörji' læjý e sáen læ ûe' er jnyin, ekie xa fí kie e rjýe la jýin i kien.
- an) Fí e rguă kö e jýin dsj je e xa 'lă kĭ je dsa tĭn i' kia' ú' je áá ú' dsa e jiã rkörji' jý e sáen.
- ao) Je dsal äã kie la jý tý i' kie ta dsa læ' i xen jmý jăã-

- ap) E li äã fí e jnä kie ta dsa i xa kö juo' e lø e na juý goiã' o ta dsangin.
- aq) Fí e r-i ta ena' guo' je dstáá.
- ar) Fí e na' dsa kö juý gaa je xen dxijuý i jmää ta dxo e kie' ñi' juý.
- as) Je na' dsa 'na kuen kia' û'.
- at) Je xã ûjmý' kia' ûji' kie lajýin jö ra', je xã kö i' e aá dsa lajýin jo'nu kien.
- au) Fí e jo' rportí la kä dxifi.
- av) Fí e jo' rporti lãkä je re ekie' ñi' juý.
- aw) Fí e xã kie ta' dsa i xã carro kie' erta'r-aen lãkä je xa fí, ekiela' likuý fí kie dsa i ta' fí týi kia i ko' bicicleta.
- ax) E li xa jmýn er kor-ngý kia' û' ertýe dsi ekielã' exir-'ien ñie' dsa.
- ay) Fí erguã kö jerlýe judsó° ekielã' e li jýe m-ã i msi m-ee lã kä je jaen.
- az) Fí erguã kö je na' dsa e 'na kuen, ekielã' e aá û'.

‘NÝE TÖ:

Xin ta edsalkuää ñi> juý goiã' fã läjý fí elärlye dsali läjý ta e dxo ñi> juý, ekielã kuý judsó elã dsalkuä ta elärlí juo> e li ín köjuo> dsa i <nã> kie>.

Lärle dsalkuä la kö erle la jý ta kie ñi juý Goiã' xã Programa kie

lājý i' elärle rli ta dxo ñi' lã kö úy je na ' dsa. Kielä' Programa kie dxijuý, programa elärle dsalí ta, kia' äta kie dxijuý, programa kie la kö juý pi'.

Rle lí úy je na ' dsa kielä' tã kie lājý mã nuu elärli juo ' r-äära je na' jýin jo' nuu. Ejö va rtö i' kie la kö ta erli.

- A. Mã nuu. Rli kó tö e kie lājý je xa kie mã nuu. Lājý tö je xa kie lājý kie xa ' mo, ekielä je xen kie ra ' rle ekiera lajýina. Elärli juo' li äã rle kö ta e ia'na rjmãra ree, lajýin kiena dsa juý. Juý Goiä' li äã lajý i' jã ekie lã i' kie dsamýh i xen la kö juý ekielä' na ' juý la.
- B. Dxi kien ääta kie jmý: Li äã lärle dsalko ' jmý e xa ñi' juý, kielä rli ta elärle er týita jmý guo e xa ñi' juý.
- C. Jmirle rtärnä 'úy: Rli ' úy kie juý gaa, ' úy kie la kö juý, ekielä' ' úy jer ta'en ekie ñi' juý. Li xa tý i' erfä' jmirle rli ta la kö ' úy je na ' dsa ekiela jmi li äã lajý e xa ñi' juý.
- D. Ta e xã ñi juý kia e xa je nuu. Li kuä la jý ta edsali je nuu, kielä ta kie ta i aa ra', ekielä' i jmo ta e lã lýe tý i' kie, kielä li xã ta elarli juo li äã lajý kie mã nuu kia ' úy.
- E. Ñiø: rle kö e jmã dxii ñi' kö juý. Rli kö i' elärli juo li xã jer xi ' dsa ñiø kie.
- F. Larle tãnä kö juý: Rle kö je lajýle ta e dsalkuä ñi' juý, lajý Programa kie jmirle rdxá ' úy, elalrli juo rguã ta, er-ääta, erjma ' ta, er jmó ga be ' ekiela e li xa lajýle e ' nã kö ñi' juý gaa.
- G. ' Úy er ta'en ñi' juý, kia je dsiñi' dsa: Rle kö ää je ' nã rñi' dsa erko rngý. Lajý dxifí, kó fí, jerle kö e kie ' je dsañi' dsa, je xã kie lājý xa ' mo, lajý je tã mã nuu kia lih.

- H. La jý kie fí ñí' je ngi dsa: Ñi' juý li xa lajý kie ñi' erjmã kö juo e rtýin je ' nã' dsó. Rli xa fí je rngý dsa, kielã' ta dsa i jiã jo' rngý, rli xa kö ãà la ja' en.
- I. Je xã læjý kie ' læ ki, je dsal týi læjý edxo dsa, je ãã dsa juý, je xa i' e jmirle rli læ ka tã' dsali kö e sa' en: Dxijuý kien juý gaa rjmã judsó ejmí li aá dsa juý kien, rdxí tý i' ejjarte ' n r-en je sa' en dsa kien.

Kielã', li ãã lajý kie tý i' dxo kie ñi' juý elarli juo ' erkarngi ' ta e xa ñi' juý, la ku je ' nii dsa læ jý kie e ' na xiñiø', rli kö e dxo xa ñi' juý. Lajý tý i' e xa ñi' juý, lajý kö e dsal i e kie ' jmirle ka guo dsa m-jáá jmýn ñi' juý, rle kö e iã r-aa dsa juý.

Juý goiã' rle kö juý be je xa û'naa, je xen dsa i bi uo dsi. E jöba lí lajý fí e xã kie suin tý i' kia lajý e ki' kia dsa i xen juý goiã' kia lajý i xen kie e na' jiã' juý. Kielã' xã judsó erli kí fí e na' mgüí dsa i ta ' i ain dxi fí ekielã' i dsakua' ñi' juý, kielã ta dsa i xen jiã' juý e kuy i ' nã rkua' juý goiã', rli xã judsó kie ta' xiü myh, xiü dso° kia ta' xi'. Dxijuý kien juý Goiã' rjmã tý i' elã'rli juo ' rla' mií dsa i ta i ain ekielã i rkua' ñi' juý.

Elã fã' Hacienda Pública kie ñi' juý Goiã' rdxá kú elarli juo ' erli ta e læ fã tý i' be' kie ñi' juý.

KIË TÖ:

Fã kö je reete dsali ta kie dsa juý, dsadxá je tü nã.

Je tö kö nã.

Ta dsa i na' ñi' juý Goiã' rdsá ta, ta i xen ñi' juý rlin dsa i r-oo tuh ñi' guo' Goiã', dsa i taña' ñi' juý rlin dsa i ga ka dxiguín, ta na' kagi rlin dsa i na' mngín jñiü sí, ta dsa i ta i ain xin i ta dsangin ñi' juý.

Dsaljn en erlin dsa juý læjuí ta dsa elarli juo´e in elã fá tý i´ be´ kie´ ñí juý. Elã fá ûguoû´ iø kie ta xiü myh, xiü dso° kia´ ta xi´ rli juo´er jý je dxen ta dxijuý kien ñí juý ekiela´ je dsalí kí jú kie´ ñí juý, ‘ñiø juo´ kia´ læ kä je´ nã’ elãrli juo’ li kuã ta ekielã’ li xã jer ñí dsa erlø e´ nã’ ñí juý.

La juí dsa îa’ rdxen dxijuý kien ñí juý, elãrle lýin mii, ekielã ta i dsa i´ nã rtýin kö´ mo ý´ ñí juý.

Je tö tü nã.

Jer lýin dsa kö ju, je jmó ta ree, rle kö fí e xã kie dsa er in je dsa´ien kó ju ekie ñí juý kielã’ kalãrlí kö ta.

Xã fí kie la kö juý eli ngí´ jú elã fá’ tý i´ be´ kie´ ñí juý.

Lií Fí exa kie´ dsa juý e fá:

- Er-jmó ty i’, ekielã er mi´ien tý i´ be´ kie´ ñí juý.
- Er kuý bi elarli juo er i’ ta kö i’ egajmó dsa.
- Er ngý´ ta jú elarli juo´erli kö ta ñí juý.
- Er ngý´ ta kö juo´ dsa juý elarlinta kö jú elã fá’ tý i´ be´ kie´ ñí juý.
- Er ngý´ ta jú dsa jerli kö jú jmí r-ýý jú kie lajý´ uý. Congreso kie juý Goiã’ r-ngý jú guien dsa i xen la kö juý.
- Fí er dxin ta dxi juý i jiã jmã edxo ñí juý.
- Er fá jmírle erdxá kú kie´ ñí juý, jmírle rli ta, ekie jiã’ dsaý lajý kú.

- Er tō 'ji xinu 'nā rkō kō 'mo y'ñi' juý, kielā xinu lýe kie erlin dxijuý jua 'en kie ajiā xā jó i' kie dsa 'ṭn.

Fā' kō', eba fíkie 'e xa la kō jó i' kie dsa, jmirle ertō 'dsa mā jí erlarli juo 'er in, ekielā' jmirle dsalí elā dxen dxijuý ta dsa, kielā jmirle îaata kú je dsalí ta jō. Dsal ngíi ta dsa irlin dxijuý la fā' tý i' be 'kie ñi' juý, ta dsa ääta r-ää fí e xā kie ta dsa juý ekiela fí kie 'ta dsa xi' er-in je dsalngíi dsa irlin dxijuý, ekie lā' er jmó kī ñi' juý.

Lii kō je ta dsa i xā' kō i', elarli juo 'er ta 'kō fí kia' ta edsali ñi' juý, ekielā erguā je xā ûguo û'∅.

Lixā kō ää je jo' erdsa 'en îārka 'en kō je mdxen ta 'dxijuý, ekielā' rfā' lājý ejiā to'o e dsali.

'ÑIĀ TŌ:

Fā' jmirle tånā bíi kie dxijuý, elärle erguā dxijuý kien ñi' juý Goiā' irlin dxi kien dsa juý, je rlýin kō jú dsa, je xā bi e dxā tý i, bi e jmā dsali kī i> kie ñi> juý, ekielā> bi e mi <ien jú kie lajý kie dsó edsa te>n dsa.

Kō nā fā' ekie 'bi e dxā tý i' kie ñi' juý, erlýe nā' e xin Congreso, lājý e 'nā elärli juo 'rngý jú kie 'kō tý i', elárnā kō jú, ekielā' kalār 'ien jú e 'nā.

Ena fí kie e xin Congreso:

- Rngýin jí ekielā rjma' tý i' kie ñi' juý.
- Rdxā bí kie tý i' kie ñi' juý, rfā' jmirle rtárnā tý i' lakō ñi' juý.
- Jain dsa rlijuo' rlā rmjā tý i' dxiñi Congreso.
- Rfā xi rli o jiārli kō efā' tý i' be' kie ñi' juý.

- Rfã i sýi' dsa er-in äãta kie dxijuý.
- Rngýin jí je fã lâjý i' e jmirle rtárnã e xin hacienda pública, äãta je dxáta kú kie ñi' juý.
- Rñi' elarle erlin kö jú jmirle kuen jú erli ki i' kie lajý kú ekie ñi' juý.
- Rjý jmirle ka li ko° kú kie jiñi e ka ngýin.
- Rjmã ' tý i' be ' kie Congreso.
- Rjý ta kie la jýin dsa irlin dxi kien äãta kie dxijuý.
- Rjàen dsa irlin dxi kien äãta kie dxijuý erngý jú jmirle dsa ýy lâ kö ta ejmó.
- Rjý ekielã rfã jmirle rli lâkô jú ekie ta edsalí kia ' ûy kie ñi' juý.
- R-i' kú edsal in äãta elarli juo ' rjmã ta.

Je dsatýi tü nã fã' ekie bi e jmã dsali ki i' kie ñi' juý, dsa irlin dxi kien äãta kie bi jö xin Dxijuý kien juý Goiã', rjmã ta ñi juý, rfã jmirle emdxenta ' rfã' jmirle e m-in erlin dxijuý, ena ta ' rjmã, ekielã' r-ý jú lâkatã' erli ixen.

Dkijuý kien juý Goiã' rjmã efã' ìa:

- Rjmã kuli ki lâjý i' e ngín Congreso kie ñi' juý.
- Rjmã ki tý i' be' kie ñi' juý kielã' i' e fã' Congreso kie ñi' juý.
- Rfã i si dsa rjmó ta ka ekielã rgua'en kö'.

- Rfä' dxiñi Congreso kie ñi' juý, i' kie jmirle dsa lí ta kú kie ñi' juý.
- Rfä' i si dsa jo' rlin dxi kien ääta ekie la kä ñi' juý.
- Rngín je tö jo' kú joo' rdx elärli juo' li xä kú e 'näñi' juý.
- Rjmã i' jmirle rli e rlø kia dxijuý be' jú kie e jo' kú ña' rli' lä jaen dsa i jmó ta je juý goiã'.
- Rfä' jmí rle ta kie hacienda pública kie juý goiã'.
- Rmi jnä läjý e 'nä' kie läjý i' e jmã ta Congreso kie ñi' juý.
- Rkuý fí kie ääta je jmó ta dsa i ta' jú e lärlí juo' li aá dsa juý.
- Rngý ji je tö fí kie dsa i xin Notario elärle e jo' rjmã ta kie'.
- Rmi jnä je tö jo' dsali' läjaen dsa ääta kien dxi juý.
- Rjmã judsó läjý fí e xa kie' dsa i jmó ta kö ääta kie dxijuý je xä bi e jmã dsali ki i' kie ñi' juý.

Je dsatýi 'nýe nã jú fã' ekie' bi e mi 'ien jú kie lajý kie dsó edsa te'n dsa, rli kö ta kadsá elärle fã' je tö ji, je jnä judsó elärli ta. Bi emi 'ien jú kie lajý kie dsó edsa t'en dsa, dsatýi kö ääta je dsanã ta kie dsa i dsaten' dsó, je xä kö ää je dsa 'ien jú kie läjý kie dsó e dsaten' dsa. Consejo de la Judicatura xin ääta ernã guo erfã' i si dsa rdxata kie' dsa dsó.

Rli kö kie' ääta jernã ta kie dsa dsó, ekiela rli judsó e lä lýe lýin míi dsa i dxa ta kie dsa dsó, ekiela li xa kö ten dsa i dxi i' elärle bi je mi 'ien ta jý kie dsa dsó. Dsalín kö jú kia ääta je xin Instituto de Servicios Periciales kia Ciencias Forences je jmó ta.

Ta kie ääta kie ñi' juý je dsakýin' i' lājý dsó fá':

- Rtårdxa jú e jmirle rli kia' tý i' be' ekielā rmidxā je jiā dsali kí kö i' kielā' lājý kie jú e tñā kie dsa júy.
- R-ää lā jý fí kie dsa e ña' mgüi kielā ta fí elø tý i' be.

Ääta kie ñi' juý jer kurle'en xuin ju kie jedsa kýin i' rjmā kö juo' jer 'ien ju elā dxo. Elārli judsó jú la li xa kö äā je li xin Centro de Justicia Alternativa, je rli ta elā lýe i' kie elārli juo':

- Rmi 'ien jú elā dxo je xa ki kie dsa i 'nii, ki kia' lājýin ikien dsa, kielā marte'n dsó ta' xi'.
- Rmi 'ien jú kie je nýi' dsa 'ñiø.
- Rjmā kö jú kia ta ääta e xā ñi' júy elārle e rmi'ien jú kie lā jý kí e xen dsa ñi' juý.

Ääta je xin Instituto de Servicios Periciales kia Ciencias Forences rle kö ääta kö kie' ejmāta kia Consejo de la Judicatura, jmā ta lārle i' kie 'ñie kia kú e in ta kie'.

Jú erle elā ka tākanā tý i' be' rjmā lí lājý i' ejo' rkúen ekielā' ejiā jo' rekúen kie ñi' juý.

Consejo Judicial kie dsa júy iā' rjmā:

- Rfā' i sýi' ta' dsa irlin dsa jèn kien ääta e xin Judicatura.
- Rsýi' dxijuý kien juý Goiā' e ku dxin i' ta dsa i dsajèn e fá' i sýi' dsa rlin dsadxi kien Fiscalía General de Justicia kie juý Goiā'.
- Rsýi' ta' dsa dsajèn e jmirle er ngi dsa i jmó ta ekie je

dsate ´ n dsó dsa e kie je dxen ta dsijuý ekielã dsó ekie ´ je dsali ta dxo.

Marti dxen ta ´ dxijuý, äãta e xin Tribunal Electoral kie ´ juý Goiã ´ jmã ta elarli juo ´ rkamgí ´ dsa e-rdxén ta ´ dxijuý kien, ekielã ´ rmi ´ ien jú je jiãrlýin kõ jú dsa ekielã ´ je tä ´ kõ fí dsa, je jiã jmó ki dsa elãrle îa ´ rdxénta dxijuý kien, je dsal xã kih jukie ´ ejiãrlýin kõ jú dsa.

Lixã ta ´ äãta exin Tribunal Local de Conciliación y Arbitraje kia ´ Tribunal de Justicia Administrativa. E xe ´ n rlin i nã guo jú kie je dsalxã ´ lãki je ta kie ta ´ dsa i jmó ta kiã ´ dxijuý Goiã ´, e dsatýi tü rnã guo ekie lãjý ´ lãki e juý ´ lixã kia ´ äãta kie dxijuý kia ´ ñiø dxá ´ kia ´ ta i kie dsa.

E je dsatýi tü rle jú kie je dsa kýi ´ n i ´ lãjý dsó e dsa te ´ n dsa elãrle dsa ýý i ´ kie je dxa ta ´ ta kie dsó, ekie je dsali ta kia je dsa-a-dsangin kú, r-i guo jú kie je dsalxã ´ lãki kia dsa i jmó ta je äãta kie dxijuý Goiã ´, ta ´ ñiø dxá ´ kia ta i dsa. Li dxa dsó kie ta dsa i jmó ta lãkã ñiø dxá ´ marti ejiarmó dxo ta kie ´, r kõö jú kie dsa juý i kuý dsó ekie je jiã dsali ki lãlye ta edsali kõ äãta, rjýý ekielã ´ rmi ´ ien jú kie ´ ta dsa kien dxijuý i jiã jmó dxo ta kie ´ je äãta kie Bi e jmã dsali ki i ´ kie ñi ´ juý kia ´ Bi e dxã tý i ´ kie dsa juý, lãkã ñiø dxá ´ kielã ´ lãkã äãta kie ñ ´ juý.

Je dsatýi kiø nã rle ekie ´ jú kie dsa i ta jú ekie e äã ñi ´ juý kia je dsali ta ekie je nã ´ ree kuã i ´ kie e jmó dsa, fã ´ e dxijuý kien dsa juý Goiã ´ nã ´ guo e kie dsa i ta jú ekie e äã ñi ´ juý kia lãkã ñiø dxá ´ kia dsa juý kien, elãrli juo ´ ejiãrli lãjý e sàen, er kõö jú, ekielã ´ e rdxa dsó elãlye e jiãdslí kiï ñi ´ juý, ekielã ´ eli xã bi kie dsa juý er-ee ñi ´ uý je nã ´.

Ta dsa i rlýn i äã ñi ´ juý îã ´ rjmó <uoo je li xã ´ lãki ñi ´ juý ekielã ´ r-áá dsa kielã ´ ta ´ dsañih i jýý kõ e dsali. Elãr li juo ´ erjmó ta kie ´ fã ´ :

- Rkuý judsó ejiãrkõ rgí ´ dsa kia ují ´ kie ´ kia ´ guo ngüh kie ´ .

- Rjmó kö jú elarle er j mó ta kia ´ dsa juý, ejiã lixã ´ lâki.
- Rjmó kö jú elarle er j mó ta ejiãr j mó e sàen ta dsa ñi ´ juý.
- Rjmó ki fi kie ´ dsa e na' mguí.
- Rjý elãrle erli ta dxó kiã äãta kie ta.
- Rjmó ki lãrle tõe jí kie ´ ta lãjý ta e ña' rjmó.
- Li xã ûjmýý kie ´ ta ´ kia ´ dsa juý.

Elãrli ta ekie je nã' ree kuã i' kie ej mó dsa li xã kó äãta e xin Fiscalía General de Justicia, erxa ´ ji kie lãjý e sáen e dsali ñi ´ juý, ekielã rjmã jí efã' jmirle e j mó dsa dsó ekielã' xinu jiã naa e lã lýe e dsal-løh, rjmó ta elãrle e li jná dsa i mtáe ´ n kö dsó, rli kö jú e jmirle er mi ´ ienta jú kie lajý e sáen e dsali e xin dsó, rtõe jmirle dsalí kö jú elarle ermi ´ ien jú kie kö ´ lâki.

Je dsa kí'n i' dsó kie dsa, rle je kuý dsa dsó, je løh dsa elarle erláa ´ ñie xinu a jiãná e dsal kièn, jerli ta elã fã' kadsá ekie ´ erle eli jnã ta, eli xã e jmã lí kö dsó, e r'-ien jú lãrle tã' fi, je ree ii dsa elã fã' i' jer fíi dsa, je ree íi dsa dsó kia ´ dsa i kuý dsó, fi kie dsa ejiãrdsó ñiø ñi ñiø'ga e r'-ien jú kie' je jiãrle e naá dsa kö dsó ñø'ga e jiã kal jnã e naá, je jiãli dxa ta kie dsó kie jaen dsa tũ tã'. Kielã rle e ña' rjmã ta kie je xin Comisión Ejecutiva kien dsa i dsa ködsa jí. Rle i' tõe ekie er in dsa ñiø ñi, li xã ga ejo ´ rli elarli juo ´ rki dsó kie ´. Ejö va efã' e ñi' juý Goiã' rli kö jú e jmirle er ín kö ´ ñi' juý dsa i dsabaen ñiø ñi, elarli ki fi kie e jaen mguí, eli xã ta kie ´ ekielã erguã kö latã lãñã.

Rli jú kö kie' ekie je li dxa ta kie dsó kie ta xi' erle kö kie ba kia ´ jú kie dsó e dsa te'n dsa ñiø ñi, rle kö kie ba ekie ta xi' i ta' guiãtõe jí ´ ekielã' ta ´ i jiã ka <iã guiãjñã jí> e dsa te ´ n dsó.

Je dsatýi 'ñã nã lø ekie lājý ääta ejiã ø guoo dxijuý, jmó ta kö kie´, xã kö i´ kie´ mîi jerfíi, ekielã' ajiã dxáamíi jú ejiã ø guo, ajiã kuý dxijuý kú eko´ta, mîi barlýin fii suin e xã ääta kie´. Ta' ääta jö xin Consjeo de Evaluación kie juý Goiã' rlin i býý lājý i', kia' lājý ta e jmó ääta kie dxijuý kia´ta ñiø dxá', Comisión de Derechos Humanos kie juý Goiã' ø guo er-ää ekielã' erto' lājý fi kie dsa e na' mgüi, Fiscalía General de Justicia, Instituto de Transparencia, Acceso a la Información Pública y Protección de Datos Personales rle i jmá judsó fí kie´ dsa erdsó dsi lājýkie ekie´ ñi´ juý ekielã' er-ää lājý jüü dsa, Instituto Electoral ø guo jú kie ta edsali kiã' dsa juý elã dxen ta´ ta'ikie dxijuý kien juý Goiã', Instituto de Defensoría Pública i kuý kö juo´je 'nã dsa ir láá dsa i dsate´n kö dsó lājý kie je 'nã lã ûe´er-ien jú kie´, kielã' Tribunal Electoral kie´ juý Goiã'.

Je dsatýi jñiø nã lø ekie' je 'iãã 'uý kielã' ta´ ñiø dxá' kie' fã ejmirle erdxá uý ekielã' lãrle rdxá i' kie dsa ñi' Juý Goiã', erle kõrjma kia´ dxijuý kien, li xã 'mo´ý' kie lã kö ñiø dxá kie.

Lã kö ñiø dxá rjmó ta 'mo´ý' lã 'nye' je ø guo, elãrli juo' eli ýý ta ñiø dxá' kie´, rli ta ekie fí, ää jerñi' dsa, je li äã ñi' juý, jer-argín kú, je lixã 'ñiø juo', je li äã mã nuu, jú e 'mýi´n, lājý tý i', ekielã lājý ekie i' e îa' rjmó dsa juý e töo je fíi lã kö juý.

Je dsatýi guiãã nã lø ekie' juý gaa je xã ñøø tý i' kie dsa je 'jnen dsa i xen kö juý je xã juo^o e xã fí kie´ e nã' ñi' juý gaa. Kielã' rli kí jú 'ue´n elø ääta e ø guo lājý fí kie dsa i xen kö juý je xã juo^o elãrli juo' erli elã lýin míi kia dxijuý kien elã fã' fí kie exã kia' uý kie ta' kiakie lājý exã ñi' uý je ña'.

Juý Goiã' rle kö juý je xã bi ñø lājý tý i' kie dsa, je xen dsa i lø ñiø juo^o elãrle täna' dsa kö juý je xã ñø tý i', kielã' ta' dsa i jaguin kã juý taa, e dsa kua' juý gaa, ta' juý exã lã jmý jãã jmýn ejnã kie xijmýn rnýe kalýe kö rjmaa elã nuin ekalýe juý Goiã' ta juý jö äã kie lājý tý i' kie xi'iã jmi îø, jmó kie ta kie, 'ni mjó lãlýe kie tý i' kie'.

Ta dsa juý i xen jiã' juý elø kö juo^o e na' ñi' juý Goiã' rlin kö rjmaa e dsa-a dsangin kia' tý i' kie' ga kö te ' n e ta na' jmó ta elã nuin dsañielã lye tý i' kie' kielã' dsali jnãã fí kie' ta erlin kö juý je xen dsa i lø kö juo^o e naa ñi' juý gaa.

Fã' e la kö juý exã kia' juý je xen dsa i lø kö juo^o e na' ñi' juý xã fí kie' ergua elã lye yin míi kia' tý i' kie' elã lye elø fí jö fã' e jo' rjmó ta elã lýmín míi kia' tý i' kie' e r-a rngin mgüi, rli kö juý jer lýmín kö jú dsa e na' juý Goiã' e ta' kö fí elarle erjmó ta kia' i' kie' elixã äã jer-a rngin kia' lajý exã ñi' 'uý je na'.

Elã fã' tý i' be' enã' kie dsa exã fí kie' ena' mgüi, e exen dsa dxi lã kö juý e kiãã 'mo y' e jýý lãjý kie e'nã' ñi' juý fã' ejo' rjmó ta:

- 'Nã rgirti elãrle er lin kö jú kia lãjý äãta e xã ñi' juý elãrle li yý ta kie' ta' ñi' juý ekielã tý i' kie' kö' ejiãr gua'en kuö elã lye tý i' kie.
- Rku rñi'ta e rlø r'le'ta' tý i' enã' ñi' juý elãrle rli ta e 'nã' ñi' juý ekielã' lãjý kie' r-iaã fí kie ta' juý e nã' lãjmý jãã.
- Rli ta ernãã ree kuã i' ñi' juý
- Rjmó kö i' erfã' ena' ejmãga dxii erli ñi' juý elã li yý ta kie' kia' i' kie ñi' juý.
- Rkuý juo^o erfã' jmí rle r-yý ekielã' jmirle rli ta kia' kö juo' e dsalixãñ ñi' juý Goiã'.
- Rjmóó i' jmirle rli ta elã jo' erjma' er-ãã ekielã erko' lãjý mã nuu, lãjý guoh, lãjý je xã jmý e xã jerle 'uý kie'. Ekielã' eli juin lãjý exã uji' kie edsali kuãã ñi' 'uý.
- Rtã rnã ta kie' suín edxo exã ñi' juý.

- Li äã lâkä je dsañi' dsa ekó ngíi kia' jýin ikien' kielä' lâjý 'ñiø rkýrjuín elä lye kö juý gaa.
- Rjmó ta' ta elarli ga kö jöö jú ejmirle er-ää ermikì ertýi' mý jötó° kie', lâkä je kaguo dsa jmy jáã, lâjý e 'è ejmó lâjý ekui eñi dsa ekielä' lâjý mfe' kie'.
- Li kó' li äã lâjý kie' je ka migáá fii dsa jáã, ekie lâ' lixã újmýy kie' kia' elä fã' i' enã' lâ kö juý kie' dxi juý be'. Li äã jer karñi' dsa jáã jmýn kia' ixen rneh elär kur-'e ejmirle täna' kia' tý i' kie' jmirle kajaguín jmirle ka guoh jmý jáã, ena' jy e ka kó' ta' jmíle juo° jmí lye kuö jmílye ekui e ñi' elärle kajaguín elärle erkuý fí ta' igajaguín.
- R'no' ta' jmirle er týi' ta ekielä' eli týin ta' juo° dsa jmy jáã, tý i' kie, kia' ta e kajmó.
- Rli lâjý kie efã' i' jer fii dsa kielä' lâjý edxi i' kadsá e tö e îã' rjmã tý i' be'.

Je jiã' jö jú fã' fí kie' dsa ejö' r-ín je ta' kö fí dsa, ejmó ta kie' ñi' juý Goiã', ekielä' jmirle rto r-oh i' kie' kia' juo°.

Ekie' fí e xã kie' kia' tý i' kie' fã' eli äã fí kie ta' erjmó ta elärle erto' r'mã' lâjý jú jáã kie', lâjý juo°, lâjý tý i', lâjý e kxi e ñih, lârle jmo' úy juo°, lârle e xin juý kie' jepo jetýih, kielä jüü dsa. Lã' kö' kia' fí kie' ermikih ekielä' eli kuää mjötó° kie', ekui e ñi' kia' tý i' kie', lâjý e ekui e ñi' kia' jmýn kia' si' kia' ñi' kia' 'úy, je kuý guo dsa, je xã mjü je xã e ekui e ñi' dsa ekie jýin jö jo' nuu, kielä' elärle kó° dsäen dsa jmy jáã. Elärle er lín ta kie' ta' fã' e xã fí kie' ta' er miki míi lâjý ääta e xã ñi' juý, lâjý kie ta e 'nä' rli ñi' juý, eli äã lâkä je xã äã ñi' juý.

Elä fã' ekie' fí kie' dsa e ta' juo' îa' rjmó kö jú kia' i dxin jú ekie juo' elarle rjmó ta kia' je xã 'ñiø juo' je dsal-e juo' kia' juo° dsa.

Rnãã judsó fí kie dsa i xen juý e xã lâjmy jáã er i'týi oo kie' ekielã je dxikiãh ertýin kie' dsajmã oo be' kielã' xã fí kie erji' oo kia' dsamýh i jmã oo mãã, ekielã eli ãã je dsalixã oo mãã e ko' ta' lâjýin jö ra' lâjý my sí my kü e 'nä' ekielã' lijnã ta kie dsamýh.

Ekie' edsa ñn dsa je nã' ree kũãi' fã' e ta' dsa i xen juý je lø dsa kö juo' e xã fí kie' eli xen jaen dsa i lø juo^o erngín jú kie' juo^o dsa juñi' elãrli juo' r-a rngín je 'nä', je xen dsa i lø kö juo^o e mitýin ta jö kia' kö i' e ø fí je ree ii jaen dso^o kia' jaen mýh. Je jiã'ka fã' je ka mi 'ien ta jú je ka jmó ta i' je nã' bi emi 'ien jú kie lajý kie dsó edsa t'en dsa ekie' ñi' juý Goiã' kafã'ta ekie dsa i xen juý je lø dsa kö juo' e iã' rjmó ta' lãrle fã' kadsá, jú erle judsó, kia' lâjý fí exã kie' dsa e tö' jí eka xa' ta' kia' ta' guo' exã mgüi' elã lýe jú jö. Kielã kö' lixã fí kie ta' e li xen jaen dsa i laa dsa marte'n kö dsó, kia' kö i' e ø fí e na' dsa je xã ñiø tý i', kielã' rjýy ta' jmirle jaen jmilye ka juýh exã kie' elãrle li ñn dsa i rlãã kie'.

Lãjý juý e xã lâjmy jáã kia' ta' juý je xã kö juo^o dsa e nã' ñi' juý goiã' xã fí kie' ermi'ien jú elãrle tý i' kie' lâkömíi lâjý kie 'lãkih edsali xã kie' ta', ekielã' rjmó ki lãrle fã' fí kie' dsa e na' mgüi' kia' ty i' be'. Kielã' kö' lijnãh jú ejmã judsó e xã fí kie' ta' e 'uý je na' rlye ekie' ta' elãrlye jí e ka xa'ta' kia' dxijuý be', e xã jí kie' lajaen dsa juý, ekielã rjmó lâfã' tý i' kie' elãrle er-'ien jú kie 'uý lãku xã 'lãkih.

Xã fí kie ta' eli xã 'uý je rjmó ta, ekielã' erko' lâjý kie e dxo e xã ñi' 'uý je ree elã fã' tý i' kie' ta' kielã' lãku ta' iga ka loh elã fã fí kie' dsa e iã' li xã ka juýh kie'. Je tö ka juýh e jñi kia' jmirle mikih 'iã jüh, 'uý, kia' jmyý, jmó kö juo' kie' ñi' juý Goiã' elãrle dsali xã jmyý kia' dxih, ekielã xã fí kie' e dsa-'iã kajuýh köjuo'.

Ekie' fí kie' dsa je jmó ta, tý i' be' mikin dsa i jmó ta xiñø' erli judsó eli xã ùjmyý kie' dsa kia erlin dsa mgüi', ekielã' erki dxo kie' je li xã kö äãta je xin Servicio del Registro Público, je lâjuí' ta' dsa i kuýy ta jö e iã' rtää jí, ekielã' xiru jiãrjmó lâ' li xã dsó kie' elã fã' i' jer fíí jú jö. Jiã'ka je fã', er mikin ta' mýh, ta' dsa jáã i xã kö juo^o er 'nýi rjmó kã

dxifih ekielä' ta' xiü myh kia' ta' xiü dso° i dsakta kä dxifih.

JÑIØØ TÖ:

Xin ekie' Dxijuý dxúin kia' je dsali ta dxo, rle judsó fi kie' dsa erjmā ta dxo ñi' juý, Dxijuý kien, erlin jaen dxijuý i nuu jú kie dsa juý kien, erlin jaen dsa i xā ûguo û'ïøø kie' kia' ñi' juý kie' jaen dsa i jiā 'men 'ñie, jaen dsa i týin, dsa i ta āā lājý e xā ñi' juý kie' jaen dsa i xā jubíi kie' ejiār 'laen kia' lājý jú e 'mýin, jaen dsa i ääkie nāā dxíñih ekie ñi' juý ekielä' erjmāā ta elārdxa lājý e sáen e xā ñi' juý, je li xā kadsá kie' ejiā kuānta r-îaa kú kie ñi' juý, erjmā ta kia' kó judsó, elārle týin, elārle jýin jú, elārle ta jmāā i' erjý' judsó ta kie dsajuý.

Dsanāā tü nāā jú, je xe'n fā ekie' jerli ta elār îørdxa e sáen e dsali ñi' juý Goiā' je fā' e lā jui' ta i ta' jú kie' ñi' juý e li xā kie' ta kö äāta jerfā' xi jmó kī kia' i' erfíi ta', äāta jö rli kö kie suin kia' je jmó ta. Je dsatýi tü jú fā' lājý dsó e juý^y li xā kie ta' dsa i jmó ta kia' dxijuý xinu erte'n kia' ta kie'. Rlýin ta dsa i jmó ta kia' dxijuý kien juý Goiā' lājui' kie ta' i jmó ta je nā' Bi e jmā dsali kī i' kie ñi' juý, Bi e dxā tý i' kie dsa juý kia' Bi emi 'ien jú kie lājý kie dsó edsa t'en dsa, ta' i ta' jú ñiødxā', lājýin kie ta ikiāh 'mo ý' kia' ta' i jmó ta kia' kú kie ñi' juý. Li xā kö jerli ta e xin Sistema Anticorrupción, äāta erlin kö jú kia' lājýin i ta' jú ejmó ta er-îø rdxā lājý e sáen e dsali ñi' juý jerjmó ta ekie' lārle ejiārli e sáen, e li jýý, e li 'nā³ ekielä' er dxāta dsó kia' lājý e sáen edsali ñi' juý.

GUIĀĀ TÖ:

Xin ekie' erlin dxi kien' lāga' guo' Goiā' je nā' lājý 'nýe bii kie ñi' juý, rlýe judsó e li xā äā jerli ta elā lýe i' kie' ta' bi e xā kie dxijuý be' lā'nýe je ree, rkuýh köjuo' elā lýe e 'nā' kie' jerlýe körjmaa juý elā fā' Tý i' be' kie' lājui' dsa juý i na' ñi' guo' Goiā'.

JŃIĀ TŌ:

Xin ekie' je nā' kötö i' e nāã kie dsa juý, e fā' e i' jö e rli juo' elijma' lākōjō. jú elø ekielā' ernāãga jō. jú e 'nā'gakö' ekielā elārle eliküä i' jö ekielā' ta' fi kia' ekie' jernòh i' kie dsa e jnā ñi' juý Goiã', i' enã' kie dsa juý ekielā' lājý i' edsalixã jerfíi ga dsa, erlijuo' elijma' elārliga rkarngi' elārli juo' rkuý judsó kie' ta' dsa ejiãrtãrguã' lārle jnā i' jö kielā' fā' ejiã jo' kuantargua'en ekielā' ti'ih jmýn kie' jua'en kie' erli kö e sáen, "jo' rguá'en 'nyé elã fã' dsa juý".

JE TŌ ELĀRLE RLI KĪ TÝ I'

Fã' e je tō elārle erli kī tý i' be' kie ñi' ju'y Goiã' fã' e ty i' be' jö lilãã r-ih jmýn guiã guiã sýi' septiembre jiñih tü míi dsi guiã jñiã je fã' e 'nyé' i' e dxenta' dxijuý jiãrli jiñi 1a elã fã' je tō kö exe'n elārle dsali kī ta' tý i', 'nã' li 'eh je tō elārle rli kī ta' tý i' elãrdsó dsira lājý suin kie' e lø, kielā' lārle dsa ýý jú kie' ta' äãta kia' ta' i 1a' jú kie dxijuý kien juý Goiã' kielā' lārle lixãga i' jerfíi ta'.

